

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΣΔΔΑ

ΜΑΘΗΜΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : Γεώργιος Κ. Πατρίκιος, Δικηγόρος, LL.M., Υπ. Δ.Ν.

3ο Θέμα οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους 2012

A) Πώς συγκροτείται, πώς ασκείται και πώς ελέγχεται η εκτελεστική λειτουργία υπό το πρίσμα της αρχής της διάκρισης των εξουσιών

- α) στη προεδρική δημοκρατία
- β) στην ημιπροεδρική
- γ) στην προεδρευόμενη (βασιλευόμενη) δημοκρατία

B) Είναι επίκαιρη, και αν ναι γιατί, η συγκεκριμένη συζήτηση σήμερα στην Ελλάδα?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ 2012

Η εκτελεστική εξουσία (ή άλλως λειτουργία) σε ένα πολίτευμα αποτελεί εκείνον τον πολιτειακό πόλο, ο οποίος καθορίζει και χαράσσει την άσκηση πολιτικής σε όλα τα επίπεδα (εσωτερικό, εξωτερικό, οικονομικό κ.α.). αποτελεί, με λίγα λόγια, την Κυβέρνηση του Κράτους, η οποία είναι αρμόδια στην υλοποίηση των πολιτικών του Κράτους, με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία του και την ανάπτυξή του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ

Η εκτελεστική εξουσία, σε κάθε μορφή δημοκρατικού πολιτεύματος, αποτελεί τον έναν από τους τρεις πυλώνες των διακρινόμενων εξουσιών του πολιτεύματος. Μαζί με τη νομοθετική και τη δικαστική, η εκτελεστική εξουσία συγκροτεί τον κύριο πυρήνα άσκησης των λειτουργιών του Κράτους. Ο λόγος διάκρισης των λειτουργιών σε μια πολιτεία είναι η αποφυγή συγκέντρωσης όλων των εξουσιών σε ένα πρόσωπο ή ένα όργανο, γεγονός που θα αποτελούσε μείωση των δημοκρατικών λειτουργιών (**φαινόμενο σύγχυσης των λειτουργιών**).

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Σ. «1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. 2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. 3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια, οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού». Το άρθρο 26 του Σ. σύμφωνα με το 110.1. του Σ. δε μπορεί να αναθεωρηθεί ούτε καν στη γραμματική του διατύπωση. Η ανωτέρω διάκριση, ωστόσο, δεν αποτελεί απόλυτη κατηγοριοποίηση των λειτουργιών, καθώς στην πράξη (κατά τους ορισμούς του Συντάγματος πάντοτε), οι λειτουργίες διασταυρώνονται και σχετικοποιούνται (**φαινόμενο της διασταύρωσης των λειτουργιών**).

Με τα δεδομένα αυτά, όλα τα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα, δηλαδή τα πολιτεύματα που έχουν ως πηγή εξουσίας τη ίδια τη λαϊκή βούληση, δομούν το είδος της κρατικής του εξουσίας μέσω διαφοροποιήσεων, οι οποίες ανάγονται στην οργάνωση και τη λειτουργία της μορφής του κάθε είδους πολιτεύματος.

Στο πολίτευμα της **Προεδρικής Δημοκρατίας** (όπως αυτό που έχουν οι Η.Π.Α. και η Κυπριακή Δημοκρατία), ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ως αρχηγός του κράτους είναι αιρετός, εκλέγεται άμεσα από το εκλογικό σώμα με μόνη την παρεμβολή του εκλεκτορικού σώματος. Στην ουσία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, από άποψη αρμοδιοτήτων και ευθυνών, ταυτίζεται με τον Πρωθυπουργό και αποτελεί αρχηγό τόσο της Κυβέρνησης όσο και του Κράτους.

Σε μια Προεδρική Δημοκρατία υπάρχει πλήρης διάκριση και ανεξαρτησία μεταξύ της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, γεγονός που συνεπάγεται ότι δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη της ψήφου εμπιστοσύνης και της πλειοψηφίας της νομοθετικής εξουσίας για την αυτοδυναμία της εκτελεστικής. Ωστόσο, ο Πρόεδρος μπορεί να προβάλλει αρνησικυρία (veto) σε νομοσχέδιο κάποιου νομοθετικού σώματος (της Γερουσίας ή του Κογκρέσου), ενώ και τα νομοθετικά σώματα μπορούν με την πλειοψηφία των 2/3 να ζητήσουν την παύση του Προέδρου.

Παραλλαγή του πολιτεύματος της Προεδρικής Δημοκρατίας αποτελεί το πολίτευμα της **Ημιπροεδρικής Δημοκρατίας**, όπως αυτό που έχει η Γαλλία. Και εδώ, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αρχηγός του κράτους και εκλέγεται άμεσα από το εκλογικό σώμα. Και στην Ημιπροεδρική Δημοκρατία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, από άποψη αρμοδιοτήτων και ευθυνών,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ

προσομοιάζει με τον Πρωθυπουργό και αποτελεί αρχηγό τόσο της Κυβέρνησης όσο και του Κράτους. Η διαφοροποίησή της Ημιπροεδρικής από την Προεδρική Δημοκρατία έγκειται στο ότι η Κυβέρνηση εξαρτάται άμεσα από την εμπιστοσύνη τόσο του Κοινοβουλίου, όσο και του Προέδρου της Δημοκρατίας, γεγονός που δημιουργεί και τις αντίστοιχες συνιστώσες στη λειτουργία του ίδιου του πολιτεύματος.

Στο πολίτευμα της **Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας**, όπως είναι το πολίτευμα που έχει η Χώρα μας, καθώς και η Ιταλία και η Γερμανία, κύριο ρόλο στην εκτελεστική εξουσία έχει η Κυβέρνηση, η οποία εξαρτάται από την εμπιστοσύνη του Κοινοβουλίου. Αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος έχει περισσότερο συμβολικό παρά ουσιαστικό ρόλο και εκλέγεται άμεσα από το Κοινοβούλιο, δηλαδή έμμεσα από τον λαό. Στο πολίτευμα της **Βασιλευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας**, όπως αυτό που έχει το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία, η Δανία, η Σουηδία και η Νορβηγία), ο χαρακτήρας του βασιλιά προσιδιάζει με αυτόν του Προέδρου της Δημοκρατίας σε μια Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, με μόνη διαφορά την κληρονομική και όχι την αιρετή λήψη του τίτλου.

Σε μια Προεδρευόμενη (ή Βασιλευόμενη) Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, η Εκτελεστική εξουσία συγκροτείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (ή τον Βασιλιά αντίστοιχα) και την Κυβέρνηση (βλ. άρθρο 26 του Ελληνικού Συντάγματος). Η Κυβέρνηση με τη σειρά της απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό, ο οποίος φέρει και την κύρια ευθύνη χάραξης της κυβερνητικής πολιτικής και τους Υπουργούς, οι οποίοι ασκούν τις κατά κλάδο αρμοδιότητές τους σύμφωνα με το Σύνταγμα. Ο κάθε Υπουργός επικουρείται στο έργο του από Υφυπουργούς, Αναπληρωτές Υπουργούς, Γενικούς Γραμματείς Υπουργείων κ.α., οι οποίοι και αποτελούν την εν ευρεία εννοία Κυβέρνηση.

Τυπικά οι Υπουργοί με τον Πρωθυπουργό είναι ισότιμοι και δεν τίθεται ζήτημα ιεραρχικής του σχέσης, καθώς ο καθένας είναι αρμόδιος για ορισμένο κλάδο της κυβερνητικής πολιτικής. Ωστόσο, από το γεγονός ότι ο Πρωθυπουργός είναι ο μόνος αρμόδιος να διορίζει και να παύει του Υπουργούς, προκύπτει ότι επί τις ουσίας οι τελευταίοι οφείλουν να ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του πρώτου.

Το βασικότερο χαρακτηριστικό του πολιτεύματος της Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας είναι η **Κοινοβουλευτική Αρχή**, δηλαδή η εξάρτηση την οποία έχει η Κυβέρνηση από την εμπιστοσύνη της Βουλής. Η εξάρτηση αυτή εκδηλώνεται, σύμφωνα με το Σύνταγμα, σε τρία χρονικά στάδια, ειδικότερα :

Πρώτον, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι υποχρεωμένος να διορίσει Πρωθυπουργό τον αρχηγό του πλειοψηφίσαντος σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος και με πρότασή του να διορίσει τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης (Υπουργούς) και τους Υφυπουργούς (*Αρχή της Δεδηλωμένης*),

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ

δεύτερον, καθ' όλη τη διάρκεια του βίου της, η Κυβέρνηση οφείλει να διαθέτει την εμπιστοσύνη της Βουλής, δηλαδή η πλειοψηφία των βουλευτών να παρέχουν την ψήφο εμπιστοσύνης τους στον κυβερνητικό σχηματισμό και *τρίτον*, το μόνο αρμόδιο όργανο προς έλεγχο της Κυβέρνησης και του κυβερνητικού έργου είναι η Βουλή, είτε μέσω της άσκησης ποινικής δίωξης κατά όσων διατέλεσαν ή διατελούν μέλη της Κυβέρνησης και Υφυπουργοί, είτε μέσω της άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου (ερωτήσεις, επερωτήσεις, επίκαιρες ερωτήσεις κ.α.).

Μέσω των ανωτέρω καταδεικνύεται το πώς συγκροτείται, πώς ασκείται και πώς ελέγχεται, υπό το πρίσμα της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, η εκτελεστική εξουσία στην Προεδρική Δημοκρατία, στην Ημιπροεδρική Δημοκρατία, καθώς και στην (Πρόεδρευόμενη ή Βασιλεύόμενη) Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Οι διαμορφούμενοι συσχετισμοί όσον αφορά στον έλεγχο της Εκτελεστικής Εξουσίας, υπό το πρίσμα της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, είναι μια συζήτηση η οποία είναι επίκαιρη όσο ποτέ στη Χώρα μας. Συγκεκριμένα, τόσο από τον επιστημονικό χώρο, όσο και από μεγάλη μερίδα του ελληνικού λαού παρουσιάζεται η ανάγκη και η θέληση ενός αποτελεσματικότερου ελέγχου της Εκτελεστικής Εξουσίας (και ειδικότερα της Κυβέρνησης) από τη Βουλή.

Κύρια αιτία και αφορμή της όλης συζήτησης και του προβληματισμού επί του θέματος αποτελεί η οικονομική συγκυρία στην οποία βρίσκεται η Χώρα μας (*οικονομική κρίση*), η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε μια ευρύτερη κρίση του πολιτειακού και κυβερνητικού οικοδομήματος (*κρίση των κοινοβουλευτικών θεσμών*). Επίσης, τα διάφορα πολιτικά σκάνδαλα τα οποία βγήκαν στο φως της δημοσιότητας το τελευταίο χρονικό διάστημα έκαναν εντονότερη τη θέληση για μια ορθότερη και αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης στο πλαίσιο της ισότητας των ελλήνων πολιτών και του κοινωνικού κράτους δικαίου, με κύριο σκοπό την αγαθή και χρηστή οικονομική και δικαιοκρατική διαχείριση.

Στο πλαίσιο αυτών των κρίσεων, ο πολίτης απαιτεί αφενός μια καλύτερη αντιπροσώπευσή του από τους αντιπροσώπους του (*Βουλευτές*), αφετέρου μια πραγματική και ουσιαστική άσκηση κοινοβουλευτικού και ποινικού ελέγχους της Κυβέρνησης από τη Βουλή.

Στο σύγχρονο δημοκρατικό μας πολίτευμα, αλλά και στη βάση και τη μορφή της σύγχρονης Ελληνικής Δημοκρατίας υπάρχουν όλες εκείνες οι ασφαλιστικές δικλίδες που οδηγούν στην αμερόληπτη και ορθή απονομή της δικαιοσύνης και την αποκατάσταση του λαϊκού αισθήματος περί ουσιαστικής δημοκρατίας. Η υλοποίηση αυτής της θέλησης εναπόκειται αφενός στο αίσθημα ευθύνης της πολιτικής ηγεσίας, αφετέρου στην ορθή και νηφάλια κρίση και έκφραση του ίδιου του λαού.